

УДК 349.4

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Еволюція правового регулювання аграрних, земельних та екологічних відносин», присвяченої 90-річчю професора Н. І. Титової, проведеної 18 листопада 2016 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Також уміщено вибрані праці д.ю.н., професора Н. І. Титової, які впорядковані Я.З. Гаєцькою-Колотило.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

Редакційна колегія:

- проф.Пилипенко П.Д.;
- к.ю.н. Барабаш Н.П.;
- доц. Ващишин М.Я.;
- доц. Гаєцька-Колотило Я.З.

Актуальні проблеми соціального права. Еволюція правового регулювання аграрних, земельних та екологічних відносин. Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 18 листопада 2016 р.). за заг. ред. П. Д. Пилипенка – Львів, 2016. – с. 314

УДК 349.4

© Колектив авторів, 2016
© Львівський національний університет імені Івана Франка; 2016
© Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України; 2016
© Український центр соціально-правових досліджень, 2016

Таким чином, хоча метою Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» є створення організаційно-економічних умов з метою ефективного розвитку аграрного сектору шляхом забезпечення єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства для стабільного забезпечення населення якісною, безпечною, доступною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловості сільськогосподарською сировиною в контексті сталого розвитку, на сьогодні актуальною залишається проблема нерозмежованості виробничої та соціальної сфери села на законодавчому рівні. Тому доцільним є прийняття Державної цільової програми розвитку соціальної сфери села, регіональних та місцевих програм з метою визначення та фінансування першочергових заходів щодо розвитку сільських територій. У цьому контексті необхідно, щоб центром законодавчої уваги був селянин, як громадянин, так і працівник, на що звертала увагу професор Н. І. Титова [3]. Оскільки селянин є носієм української ідентичності, культури і духовності нації.

Використані джерела

1. Про результату аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: звіт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf.
2. Колесников В.І. Світовий досвід розвитку сільських територій / В. І. Колесников Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2956>.
3. Титова Н. І. До проблеми спеціалізації та забезпечення прав селян як громадян України / Н. І. Титова // Стан та перспективи розвитку аграрного права: Матеріали Міжнар. наук-теор. конф., присвяченої 80-річчю д.ю.н., проф., акад. АПРН України В. З. Янчука, Київ, 26-27 травня 2005 р. / під ред. В. М. Єрмоленка, В. І. Курила. – К. : Магістр – XXI сторіччя, 2005. – С. 115-117.

ПРО ЕВОЛЮЦІЮ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Уркевич Віталій Юрійович

*доктор юридичних наук, професор
кафедри земельного та аграрного права*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
М Харків, Україна*

Найпоширенішою організаційно-правовою формою аграрного підприємництва виступають фермерські господарства, яких в Україні згідно даних державної статистики налічується більше ніж 43 тис. Як відомо, брати трудову участь у діяльності фермерських господарств можуть 2 категорії фізичних осіб – його члени й наймані працівники. Охарактеризуємо розвиток правового регулювання трудових відносин за участю членів фермерських господарств.

Так, в силу приписів п. 1 ст. 3 Закону України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., № 973-IV, членами фермерського господарства можуть бути

подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визнають і дотримуються положень статуту такого господарства. Членами фермерського господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом). Специфіка правового регулювання трудових відносин членів розглядуваних господарств встановлена законодавством України.

Так, згідно із ч. 2 ст. 3 Кодексу Законів про працю України особливості праці членів фермерських господарств визначаються законодавством та їх статутами. Відповідно до цього у п. 2 ст. 27 Закону України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., № 973-IV також закріплено, що трудові відносини членів фермерського господарства регулюються його статутом. Проте цей нормативний припис поширюється лише на членів тих фермерських господарств, що мають статус юридичної особи й які функціонують на підставі статуту. Адже згідно із новелами, внесеними до фермерського законодавства Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 31 березня 2016 р., № 1067-VIII, розглядувані господарства можуть створюватися зі статусом юридичної особи або ж без такого. Відмітимо, що таке положення вперше вміщено до аграрного законодавства України, оскільки раніше фермерські господарства створювалися виключно зі статусом юридичної особи.

Щодо фермерського господарства без статусу юридичної особи, то воно організовується на основі діяльності фізичної особи – підприємця. При цьому таке господарство має статус (як це зазначено у Законі) сімейного фермерського господарства, за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа-підприємець та члени її сім'ї відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України. Згідно останньої до членів сім'ї належать особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права й обов'язки.

Особливості створення й діяльності сімейного фермерського господарства без набуття статусу юридичної особи регламентовано ст. 81 Закону України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., № 973-IV, відповідно до якої таке господарство організовується фізичною особою-підприємцем самостійно або спільно з членами її сім'ї на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства. Останній фактично є новим видом аграрно-правового договору, укладається членами однієї сім'ї в письмовій формі й підлягає нотаріальному посвідченню, а його умови мають визначати серед іншого й трудові відносини членів (як це вказано у Законі) відповідного фермерського господарства. Проте доволі складно уявити якими можуть бути приписи цього договору щодо регулювання трудових відносин у сімейному господарстві, адже йдеться про спільне виконання фізичними особами відповідних сільськогосподарських робіт.

Ще більш цікавим є питання щодо правового регулювання трудових відносин так званих членів фермерського господарства, що не належить до числа сімейних й не має статусу юридичної особи. Оскільки, як вже вказувалося, таке фермерське господарство організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця, то очевидно що між цим підприємцем та іншими фізичними особами, що приймають участь у діяльності розглядуваного господарства, й мають виникати трудові правовідносини.

На перший погляд у даному випадку можна було б скористатися Порядком реєстрації трудового договору між працівником і фізичною особою, яка використовує найману працю, затвердженим наказом Міністерства праці та соціальної політики України 08.06.2001 р., № 260 (у редакції наказу Міністерства праці та соціа-

льної політики України 14.10.2010 р., № 320), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 червня 2001 р. за № 554/5745 та затвердженою цим же нормативно-правовим актом Формою трудового договору між працівником і фізичною особою, яка використовує найману працю. Однак це зробити проблематично, оскільки названий Порядок поширюється на фізичних осіб, які використовують найману працю: фізичних осіб-підприємців та фізичних осіб, які використовують найману працю, пов'язану з наданням послуг. У даному ж випадку, оскільки розглядуване фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця, то будь-яка фізична активність його членів не буде пов'язана із використанням таким підприємцем найманої праці. Відповідь на запитання яким чином оформити та регламентувати відносини щодо праці у таких фермерських господарствах у законодавстві відсутня.

Викладене дозволяє підсумувати, що правове регулювання трудових відносин членів фермерських господарств еволюціонувало, щоправда цей розвиток не можна вважати прогресивним. Унормування розглянутих трудових відносин у даний час здійснюється фермерським законодавством, а також статутами фермерських господарств (таких, що мають статус юридичної особи) або ж договорами про створення сімейного фермерського господарства (у тих з них, що не мають статусу юридичної особи). Відносини ж щодо праці фізичних осіб у фермерських господарствах, що не мають статусу юридичної особи та не є сімейними, фактично залишаються нерегульованими.